

17de en 18de eeuw, nieuwe ideeën komen tot stand

- Verlichting en Romantiek zijn schijnbaar tegengestelde bewegingen die de waarheid en de grond van kennis op verschillende plaatsen menen te vinden.
- Empirisme en rationalisme en ook idealisme en materialisme krijgen hun moderne vormen
- Deze termen hebben we tot op de dag van vandaag nodig om filosofisch teksten te duiden.

Maieutiek_introductie_2018

Goethe en de la Rochefoucauld

Frankrijk 1613-1680

Duitsland 1749-1832

foto van <https://naturebooknutritionlover.wordpress.com/2017/12/10/farewell-by-johann-wolfgang/> en <https://nl.wikipedia.org/wiki/Fran%CA79%BC-de-la-Rochefoucauld>¹³

Maieutiek_introductie_2018

17de eeuwse Franse aristocratie

- De elite moet waarachtig leven.
- Hij prikt de ijdelheid en de schijnheiligheid door met zijn maximen. Maar hij geeft ook blijk van het internaliseren van het maatschappelijke leven. De mens heeft God noch Staat nodig meent Rochefoucauld, het goede zit in hemzelf.
- Men moet leven naar zijn innerlijk en zijn positie. (adel verplicht)

Maieutiek_introductie_2018

18de eeuwse Duitse *Bildungsideal*

- Goethe is voorbeeld van de mensen die zichzelf konden ontwikkelen dankzij scholing en techniek en vrij waren om te werken en te leven waar en hoe ze wilden door hun financiële onafhankelijkheid.
- Kind van een rijk koopmansgezin en later in de adelstand verheven.

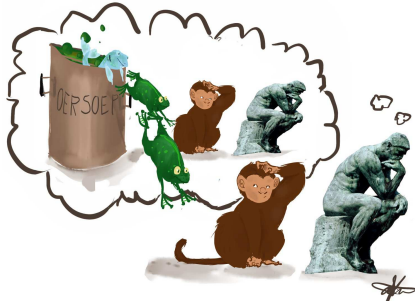
Maieutiek_introductie_2018

Stromingen

- Idealisme..... Hegel(1770-1831)
- Materialisme..... Marx (1818-1883)
- Rationalisme..... Spinoza (1632-1677)
- Empirisme ..... Locke (1632-1704)

Maieutiek_introductie_2018

Idealisme; idee/geest heeft het
primaat

Maleutiek_introductie_2018

Materialisme; Materie heeft het
primaat

Maleutiek_introductie_2018

Rationalisme ; ideeën leiden tot kennis
over de werkelijkheid

Maleutiek_introductie_2018

Empirisme; zintuigelijke indrukken
leiden tot kennis over de werkelijkheid

Maleutiek_introductie_2018

Verlichting

- Vanuit de door Descartes en vele anderen neergezette rationaliteit werd er een wereld gebouwd die technische vooruitgang bracht en welvaart voor velen.
- De mens gelooft dan in zijn eigen vermogen om de aarde een beter plaats te maken; een hemel op aarde
- Kennis= vooruitgang en niet alleen in welvaart en techniek. Ook morele, zedelijke vooruitgang vereist kennis

Maleutiek_introductie_2018

Romantiek

- Twijfel aan menselijke kennis en de verwachting dat we in de focus op kennis en techniek onszelf kwijtraken.
- Terug naar de natuur en terug naar verbinding met de wereld op gevoelsniveau.
- Prijsvraag; Heeft de verlichting de zeden verbeterd? "Nee!" schrijft Rousseau.
- De van oorsprong goede mens wordt door bezit en cultuur verpest volgens hem. Maar wij kunnen niet terug.

Maleutiek_introductie_2018

Kant 1724-1804

Rousseau 1712-1778

Verlichting

Romantiek

Maleutiek_introductie_2018

Verlichting én romantiek

- **Verlichting** want gericht op de rede
  - Kant vindt de rede m.n. in het menselijk kenvermogen,
  - Rousseau vindt de rede m.n. in de (menselijke) natuur.
- **Romantiek** want beiden vinden het gevoel, de smaak, de emoties wezenlijk onderdeel van het menselijke bestaan.
- Beiden vinden vrijheid in het voldoen aan wat werkelijk in je leeft. Groot verschil tussen *Volonté Général* of plichtsethiek.

Maleutiek_introductie_2018

Vrijheid om het goede te doen

- Rousseau; er is een volkswil, die heeft iedereen van nature → wie hem niet heeft zit fout → de goede staat leeft naar de *volonté général* → wie zijn volkswil (nog) niet gebruikt moet opgevoed of opgesloten.
- Kant; iedereen kan zijn plicht kennen door bij zichzelf te rade te gaan. Dat ben je ook moreel verplicht te doen. De mens kan niet weten wat het goede is maar wel wat in hemzelf het goede zou zijn; categorische imperatief.

“Handel uitsluitend volgens dat maxime waarvan u terzelfder tijd zou willen dat het een algemeen geldende wet was.”

Maleutiek_introductie_2018

Kant's copernicaanse wending

- De empiristen en rationalisten dachten dat het denken van de mens zich richtte naar de wereld (de dingen)
- Rationalist; eerst denkinhoud en dan wereld waarnemen.
- Empiristen; eerst waarnemen en dan denkinhouden opbouwen.
- Kant; denkinhoud en wereld staan nooit los van elkaar. De wereld 'an und fur sich' is voor het menselijke denken buiten bereik.

Maleutiek_introductie_2018